

d'Uixó, detallava: «Les Valls són quatre pobles: *kyárt*, *kuartel*, Benavite i Faura» (J.G.M., 1935). Jo hi vaig oir també *kyárt*, *kuartel* etc., en l'enq. que vaig fer-hi el 1961 (xxx, 10-14). Notem que Quart de les Valls, vora la via romana de Val. a Tàrraco és aprox. a la mateixa distància de Saguntum romana, que Quart (de Poblet) de *Valentia*; també aquí, doncs, és a un *quarto milliario*. *Quartell*, s'hi troba ben a la vora (potser a un costat i altre de la via romana) i el segon és un «diminutiu toponímic» d'aquell: sigui perquè fou més petit o perquè era un poc menys lluny de *Saguntum*.

MENCIONS ANT. El segon ja figura en el Rept., si bé mal llegit *Quarcel* (per *Quartel*) com alqueria de *Segó* (Bof. 327). Foren llocs moriscos fins a última hora. «El Beato» erigi aquest *Quart* en parròquia, en el S.xvi, i hi trobava 70 cristians nous a *Quart* i 50 a *Quartell* (SSiv. s.v.). A la inversa Reglà a. 1609 (p. 108) que atribueix 60 cases de moriscos a «Quart de Almenara» i 70 a «Quartell». Lapeyre (p. 37) troba a «Quart de les Valls» 64 mor. el 1523, 67 el 1572, 64 el 1602 i 90 el 1609. En la meua visita vaig adquirir-hi un opuscle de 30 pp., contenint les «Ordenanzas para el régimen y gobierno de las aguas de la fuente de *Quart de les Valls*» (aprovades pel Governador civil de la prov. el 1854) en les pp. 120-3, la distribució de les aigües entre els 4 pobles i dels tributs que per les aigües pagaria cada un: en la qual figuren alguns altres topònims menors, ultra els noms els 4 pobles.

Hi ha encara altres HOMÒNIMS o PARÒNIMS en el nostre domini lingüístic, per a cada un dels quals no podem precisar si vénen de miliaris, en forma semblant, o bé de *quart* en el sentit agrimensori 'una quarterada' ('un quart de mujada o de fanecada') o bé dels paratges d'un camí on cal posar un quart cavall al vehicle (més pujada o més càrrega) (cast. *cuartear*, *encuarte*) o ajunyar un quart de bou a una carreta o a una gran arada. El sentit miliari és espt. versemblant en el cas dels mossarabismes amb -o conservada, i alguns altres, com el primer.

Los Quarts, pda. antiga del te. de Morella, dena del Mòll: a. 1443: «unes cases, ort et terra al Mòll, en *los Quarts*» (f 39v i altres passatges del Capbreu Milian).

Pla de *Quart* entre Tàberna i Laguar, enq. de Bolulla (xxxiv, 178.25).

Barranc del *Quarto*, te. Serratella, gros, que baixa del poble al SE. (xxvii, 137.21, 139.9). Potser el mateix lloc, si bé pluralitzat: *Los Quartos* a La Torre del Domenge. *Los Quartos*, pda. prop del poble, te. de Tírig (xxviii, 96.8). La Foia (de) *Quarto* a Tormos (xxxiv, 128.9). I amb sufixos diminutius mossàrabs: *Els Quartitxos* a Xixona; *El Quartillo* a Portell de Morella. El dim. el retrobem en forma pl. i catalana pura en *Quartells*, fortí avançat de la Suda de Tortosa (Tusquets, *Mem.Assoc.Cat.Exc.Ci.* vii, 92). No tinc

indicis per opinar sobre *Quart* pda. del te. de Reus (Amigó, *Reus, NLL*, 31), ni *Lo Quart*, pda. d'Alcalà de Xivert (xxviii, 168.19). Quant a *Plana dels Quartos* entre Salses i Garrius (on digueren només *as kyártus*) (xxvi, 15.15, 13.4), en el Ross. la -o no s'explica si no és suposant que potser s'hi havien fet troballes de moneda («*quartos*» vg. per diners).

Quartamitjana, V. *Quatretonda Quarto*, V. *Quart Quartonda* V. *Quatretonda*

QUATRE-

Compost del numeral: *Quatre cortcs*, poblet de la Llitera, agre. a Peralta de la Sal en cast. *Cuatro cortcs*. És poc probable que sigui alteració de Cort-de-corts, superlatiu semitic, com suggeria jo en *E.T.C.* i, 15; és més senzill admetre que vingués de «quatre corralcs», i ho confirma l'única dada antiga, en el fogatge de 1495: «aldea des *Quatres Cortcs*» 9 focs.

Els *Quatre-bailles* es repeteix com nom d'una muntanya, on coincideixen 4 termes municipals: per tant tants altres batlles hi tenen jurisdicció.

Pedró dels Q.B., cim culminant de la Tosa d'Alp, on el d'aquest poble coincideix amb Das, Grus i Brocà (C.A.Torras *Pir. Cat.*), un dels cims de la serra de Port del Comte (St. Llorenç, la Coma, Fòrnols i Alinyà). *Serrat dels Q.B.*, a l'alt Berguedà, te. St. Jul. de Cerdanyola (xxxviii, 114.3).

Quatre-paltes, o -*pantes* a la V. de Boí, te. Erill, sota l'Agut. Cova en un relleix de cinglera en la qual s'ha d'entrar de quatre grapes per aixoplugar-s'hi (xiii, 160; oc. *pauta* 'pota' és la forma usada a la veïna Vall d'Aran).

Quatre cortcs, *Q-bailles*, *Q-pantes* V. *Quatre-*

QUATRETONDA i QUATREMITJANA

Les qüestions d'aquests noms i de llur història i etimologia van ser exposades a fons en un article meu del *BSCC* xxxix, 340-52 (1963), reproduït amb algunes addicions i retocs en *E.T.C.* ii, 143-158, en forma tan completa i definitiva, que ací bastaria remetre-hi, però ho resumirem, deixant allí part de l'argumentació i dels dubtes superats; i deixant-hi també el quadro de la toponímia mossàrab del Maestrat en què l'emmarcava; afegint-hi ben pocs detalls i a penes cap retoc.

Quatretonda ha estat el nom de dos pobles valencians: el més gran, que trenta anys enrere ja tenia més de 2000 hab., a l'extrem NE. de la Vall de l'Albaida, però més proper a Xàtiva, en el camí d'aquí